

determinatus, omnem excludit potentialitatem, etiam absolutam, intrinsecam, perfectionis positivae cuiuscumque addendae; seu : dicit actu possideri omnem perfectionem quae non intrinsece repugnet; e.

Prob. 3º Deus est unicum ens primum in genere causae efficientis, exemplaris, finalis (i. e. fons unicus totius rationis entis possibilis); a. tale ens est infinitum; e.

Ad min. Contingentia possunt existere in indefinitum numero plura, et intensione perfectiora, seu sunt potentia infinita; e. eorum fundamentum debet esse actu infinitum.

Schol. *Utrum Deus cum rebus creatis sit plus entis quam Deus solus?* — R. d. plus entis absoluti, n; plus entis participati, c. (sicut plus hominis in viro et ejus imagine picta). — N. B. Etiam si intelligas notam abstractissimam entis, ut sic, prout uno conceptu veniunt divinum et creatum, manet tamen ens analogum, quod descendit prius ad Deum, et secundo ad creaturas.

Coroll. 1º Ergo Deus est supra omnem conceptum nostrum, i. e. 1) pro nostra praesenti conditione humana, impossibile nobis est Dei Essential conceptu proprio et intuitivo percipere (cfr. psychol.); — 2) etiam post mortem corporis nequit naturaliter anima Deum intuitive et proprio conceptu attingere, nam etiam huic proportionatum objectum non est, neque exigentia ulla naturalis est cur deberet animae infundi talis cognitio; — 3) supernaturaliter elevari animam per potentiam obedientiale ad visionem intuitivam Dei, quoad factum novimus ex revelatione: lumen gloriae, quoad possibilitatem nihil negare potest sola ratio naturalis; — 4) utrum etiam intrinsece possibilis sit aliqua creatura, cui, vi suae naturae, esset debita intuitiva Dei cognitio; quae proinde esset naturaliter et essentialiter serva Dei, i. e. subjecta Deo, sed connaturaliter et exigitive filia Dei adoptiva, i. e. filiatione analogica, nou sicut in Verbo univoca: disputatur inter theologos; — 5) quidquid tamen de his sit, intrinsece certe repugnat in creatura quacumque, i. e. ente finito, dari cognitionem Dei comprehensivam, i. e. infinitam, quae soli Deo inesse potest. — Atque his variis sensibus dicitur Deus *invisibilis* et *ineffabilis*.

Coroll. 2º Ergo 1) Deus est *substantia*, nam haec est perfectio simplex. Substantia enim stricto formalis conceptu non necessario connotat accidentia, quorum ipsa sit subjectum (quae esset perfectio mixta) sed dicit solum subjectum per se existens, non alio indigens cui ut subjecto inhaeret. — 2) Deus est *vivens*, nam et haec est perfectio simplex, quum ex formalis stricto sensu non necessario connotet transitum ex potentia in actum, et perfectionem sui post imperfectionem (quae esset perfectio mixta), sed dicat solum: a) perfectionem realem activam (non inertiam), b) procedentem ab ipso principio intrinseco (quae processio sufficienter habetur si perfectionis ratio complete sufficiens est ipsum subjectum, nec requiritur ut perfectio haec sit nova, accidentalis), c) immanentem in ipso principio intrinseco.

Propositio 30.

Deus est infinitus duratione, seu aeternus.

Notiones. *Aeternitas* est duratio essentialiter sine initio, fine, successione; seu interminabilis vitae tota simul et perfecta possessio (Boethius); seu interminabilis vita simul et perfecte tota existens (Anselm.).

Prob. 1º *Aeternitas* est duratio essentialiter initio, fine, et omni successione carens; a. Deus, ut ens necessarium et actus purus, essentialiter caret omni initio, fine, successione; e.

Prob. 2º Deus est infinitus perfectione; a. ens infinitum perfectione, quod nihil potest amittere, acquirere, habet omnem suam perfectionem simul et perfecto modo; e.

Schol. 1º *Quomodo aeternitas differat ab aevo et a tempore?* — (N. B. *Tempus* durationem corruptibilem dicit, ac proinde successiones etiam substantiales; *aevum* dicit durationem simplicium, et hinc immutabilitatem substantialem sed successiones accidentales) — R. 1) Prima et essentialis differentia est, quod aeternitas est duratio per se et ab intrinseco necessaria, independens, omnino immutabilis; omnis alia duratio est contingens, dependens, mutabilis; — 2) aliae durationes admittunt successionem: praeteritum et futurum, aeternitas non; — 3) sola aeternitas est indivisibilis.

Schol. 2º *Quomodo aeternitas sit indivisibilis?* — R. 1) Est actualiter indivisibilis, nam tota simul, sine ulla varietate vel successione.

2) Est virtualiter divisibilis, quatenus haec simplicissima duratio coexistit (vel potest) infinitis temporum successionibus.

3) Hinc sequitur: a) repugnantiam coexistentiae aeternitatis cum multis simul temporibus, esse non ex parte aeternitatis, sed temporum, — b) aeternitatem totam coexistere, sed non toti tempori simul, et hoc esse ex parte temporis.

Schol. 3º *Utrum aeternitas per se et formaliter includat respectum coexistentiae ad tempus?* — R. Non includit, nam secus deberet hic respectus in formalis definitione aeternitatis exprimi. — Ergo a) quamvis nos conceptum haurire debeamus ex tempore, non tamen debemus talem respectum cogitare ut objective constitutivum; — b) a fortiori errant qui aeternitatem definiunt tempus infinitum.

Objic. 1º Actiones Dei aliae sunt praeteritae, aliae futurae; e. et ipsi convenient fuisse et fore. — R. d. ant. ratione principii operantis, n; ratione termini, c.

Objic. 2º Deus hodie diutius vixit quam heri; e. aeternitas augetur. — R. d. ant. interna duratio est hodie major quam heri, n; coexistit hodie longiori tempori, c.

Objic. 3º Si aeternitas Dei esset quovis momento tota simul, quaelibet creatura toti aeternitati coexisteret; a. hoc est absurdum; e. — R. d. maj. coexisteret aeternitati realiter toti, c; virtualiter toti, n. — c. d. min.

Propositio 31.

Deus est infinitus praesentia, seu immensus.

Notiones. 1) Immensitas est infinitas in modo existendi, qua sit ut Deus sine ullo termino in omnem dimensionem non per partes, sed per totalitatem substantiae sit diffusus; seu (considerata in relatione ad spatium) est interna et essentialis divinae naturae determinatio, qua sit ut necessario omnibus omnino locis et rebus, quae sunt aut esse possunt, sine ullo limite, intime et substantialiter praesens sit.

2) Dicitur haec determinatio : *interna et essentialis*, ut distinguitur immensitas ab omnipraesentia seu ubiquitate quae Deo tribuitur accidentaliter et extrinsece, connotando scilicet res creatas quibus praesens sit.

3) Praesentia est

{ per substantiam, seu per essentiam, si haec ibi est :
 { circumscriptive
 { definitive — } Cfr. cosmolog.
 replete... i. e. tota in toto, tota in quaue parte, et tota ultra.
 per potentiam... si virtus agendi eo pertinet, sive per se, sive per medium interpositum.
 per cognitionem, si ea intuetur quae ibi sunt.

Prob. 1º Deus est immensus si 1) vis aliis rebus se substantialiter praesentem exhibendi est perfectio simplex, et 2) haec perfectio in Deo nequit esse in potentia sed necessario est actus; *a. ita est; e.*

Ad maj. 1) Si est perfectio simplex, est formaliter in Deo, gradu infinito; — 2) si est necessario actus, jam nunc Deus adest ubicumque potest cogitari res.

Ad min. 1) Nulli repugnat alii perfectioni simplici, — nec imperfectionem (limitem) formaliter includit, sed potius excludit; *e.* — 2) haec vis est aliquid reale in Deo; *a.* in Deo, actu puro, repugnat potentialitas; *e.*

Prob. 2º Deus est immensus, si potest modo perfectissimo et immediate operari, ubicumque potest cogitari actio vel res creata; *a. ita est; e.*

Ad maj. Ut res creetur et operetur, debet virtus divina (causa prima) illuc transire; *a.* repugnat 1) actio in distans, et 2) transitus localis in Deo (i. e. potentialitas et actus novus); *e.*

Ad min. Secus esset limes necessarius in natura Dei; *a.* hoc est absurdum; *e.*

Prob. 3º Si Deus non esset immensus, ejus praesentia aut naturaliter et necessario clauderetur aliquo spatio (actuali vel possibili) aut libere; *a.* neutrum dici potest; *e.*

Ad min. 1) (*non necessario*). Nulla est ratio necessitans: nec ab extrinseco (ens a se); — nec ab intrinseco (nullus limes necessarius, — perfectio simplex).

2) (*non libere*). Induceret potentialitatem et mutationem internam.

Schol. 1º Num Deus sit actu extra mundum, in spatiis imaginariis vacuis?

— R. 1) Praesens cum habitudine ad aliud et operatione, non est. — 2) Praesens intransitive, sine relatione ad aliud, secundum propriam substantiam, est, nam : a) Deus debet actu esse ubi creatura est potentia; — b) si novus ibi oriretur mundus, Deus in eo esset; *a.* nou ex migratione! — c) ante omnem creationem Deus erat in spatiis imaginariis vacuis; *a.* nulla est ratio cur creato spatio reali Deus in eo coarctetur; *e.*

Schol. 2º Quot et quibus modis Deus sit in rebus? — R. 1) *Objective* : ut objectum cognitionis, amoris, desiderii, etc. varie in variis rationibus (actu, habitu, potentia...) — 2) *effective* : ut causa in suo effectu, i. e. per modum causae agentis; et quidem tripliciter : a) *per essentiam*, ratione immensitatis in se, abstrahendo ab operatione; b) *per potentiam* : ratione creationis, conservationis, operationis; c) *per praesentiam* : ratione cognitionis et gubernationis.

Schol. 3º Quaenam sit ratio formaliter denominans Deum rebus praesentem seu rebus coexistentem? — R. 1) Dicunt Thomistae : operatio Dei producens et conservans; itaque Deus per omnipotentiam suam, qua applicatam rebus, et proinde secundum contactum quemdam virtutis sua, dicitur formaliter rebus praesens. — 2) Dicunt Scotus, Suarez, Vasquez : ipsa immensitas Dei. — 3) Quod ultimum verius, nam : denominatio praesentiae est relativa, ac proinde exsurgit ex fundamento in subjecto, et ex termino; *a.* fundamentum sufficiens talis denominationis est immensitas, et terminus sunt res; *e.*

Propositio 32.

Deus est prorsus immutabilis, tum physice, tum moraliter.

Notiones. *Mutatio* est transitus ab uno statu in aliud. — Status dividitur 1) *internus* : essentialia, necessaria, modi reales, accidentia physica; vel *externus* : relationes externae. — Status dividitur 2) *metaphysicus* : possibilitas intrinseca; vel *physicus* : entitas actualis; vel *moralis* : facultates, praesertim voluntas, circa suum objectum.

Stat. quaest. 1) Agitur hic de mutatione interna, non de mere externa, quae foret mera denominatio extrinseca.

2) De mutatione metaphysica, i. e. transitu a non esse ad esse, vel ab esse ad non esse, jam non quaeritur, cum Deus sit ens necessarium, aeternum.

3) De mutatione physica, i. e. transitu ab una entitate actuali ad aliam, vel ab una perfectione in aliam, dicimus nullam in Deo esse intrinsece possibilem.

4) Idem dicimus de mutatione morali, i. e. transitu ab una volitione ad aliam, vel ab ignorantia seu indifferentia ad cognitionem et volitionem alij cuius rei.

5) Tanquam merum corollarium, in praecedentibus jam saepe implicite ostensum, potest haec propositio considerari, propterea solum explicite hic exponentendum, quia magnam postea contra libertatem Dei faciet difficultatem.

Prob. 1^a pars (physice). 1° Deus est ens necessarium et actus purus; a. quidquid est physice mutabile continet in se contingentiam et potentiam ad id quod potest mutatione acquirere vel amittere; e.

Prob. 2° In Deo nulla est compositio; a. in omni mutabili est compositio inter illud quod manet, et illud quod accedere vel recedere potest (substantiam et accidentem, materiam et formam); e.

Prob. 3° Si Deus mutaretur, amitteret aut acquireret aliquam perfectionem; a. ut infinitus habet formaliter et necessario omnem perfectionem; e.

Prob. 2^a pars (moraliter). 1° Omnis mutatio voluntatis fit aut 1) propter mutationem physicam subjecti volentis (ut ipsi bonum jam fiat quod ei bonum antea non erat), — aut 2) propter defectum cognitionis (quo prius ignota nunc agnoscat), — aut 3) ex sola voluntatis inconstantia (qua circa idem sub eadem cognitione in contrarium convertatur); — a. nihil horum in Deo; e.

Ad min. Quoad 1 et 2 patet. — *Quoad 3 prob.* a) Talis animi inconstantia etiam in homine est impecfectio; e. — b) Deus ab aeterno sciret hoc posterius decretum suum; a. imprudens et insipiens est decernere aliquid dum certo scias decretum te esse mutaturum; e.

Prob. 2^b Deus est aeternus, i. e. habet durationem totam simul, indivisibilem; a. contradictorium est ut velit et nolit idem simul; e.

Coroll. 1^m Si quid dari posset quod cognoscibile non esset ab aeterno, sed fieret in tempore, Deus illud ex tempore cognoscens non propterea mutaretur, nam ipse semper est ad cognoscendum omne verum determinatus, sed verum cognoscibile mutaretur.

Coroll. 2^m Si quid fuisset ab aeterno intelligibile, sed illud Deus inciperet cognoscere in tempore, Deus intrinsece mutaretur, nam ipse inciperet determinari.

Objic. 1^m Potuit habere antea voluntatem suspensam. — R. n. (ab aeterno scivit hoc sibi placitum; e. ab aeterno hoc placuit et fuit decretum).

Objic. 2^m Vita in eo est quod aliquid seipsum moveat; a. Deus est summa vita; e. — R. d. maj. se moveat, i. e. agat immanenter, c; se mutet, n. — c. d. min.

Objic. 3^m Quidquid Deus facit, ex voluntate facit; a. saepe contraria facit, v. c. nunc leges mundanas certas figit, nunc miraculum patrat; — vel nunc Judam ad apostolatum vocat, nunc eum damnat; e. — R. c. maj. — d. min. quia mutat suum decretum, n; quia uno decreto varia variis temporibus et conditionibus producenda statuit, e.

QUAESTIO 3.

De ultimo constitutivo essentiae divinae.

Propositio 33.

Constitutivum divinae naturae optime exprimitur per hoc quod Deus est ens a se.

Stat. quaest. 1) Ex praecedente analysi divinae essentiae satis constat essentiam, seu *naturam divinam physice* constitui simplicissimo complexu omnium perfectionum simplicium infinito gradu; nam quidquid est in Deo, est Deo essentiale, imo est ipse Deus; a. inest omnis perfectio; e.

2) Sed quaeritur *pro nostro modo concipiendi*, quodnam ex omnibus illis attributis ratione distinctis, habendum sit ut ratione prius, seu ut primum distinctivum Dei ab omni alia re, et ut prima nota ex qua ceterae concipientur quasi derivare. Dicitur talis nota *essentia metaphysica*, non tamen poterit, ut aliae essentiae metaphysicae, constare ex genere et differentia specifica (nisi quis velit latissimo sensu aliquo dicere genus: ens analogum; et differentiam specificem determinantem: a-se-itatem!).

3) *Fundamentum objectivum* hujus quaestionis est quod: a) de Deo multas concipimus notas, ratione nostra distinctas (sive ratione ratiocinata sive ratione ratiocinante); e. quaeri potest quo ordine sint disponendi isti conceptus; — b) in creaturis, perfectionem divinam participantibus, realiter saepe sunt distinctae, et mutuo subordinatae perfectiones; a. ex eis debemus analogice divinam perfectionem cognoscere; e. quaeri potest quomodo et qua analogia.

4) *Fundamentum subjectivum* nobis, seu utilitas hujus quaestionis est, ut inter tot conceptus objectivos inadæquatos et analogicos statuatur ordo scientificus, qui a) nostram cognitionem distinctam faciat et in unitate ordinatam, — b) et quantum in tam imperfecta cognitione fieri possit, realitatem objectivam rei cognitae exhibeat.

Prob. Illud dicendum est constitutivum divinae essentiae, quod in ordine cognitionis, non inchoatae, sed perfectae, intelligitur 1) per se primum determinare essentiam ad naturam divinam, — 2) illam per se primo distinguere ab omni alio, — 3) radix esse omnium proprietatum quibus Deus a creaturis differt; — a. aseitas...; e.

Prob. min. 1 part. (primo determinat). Primum quod concipimus de Deo est, quod existit a se; a. quum primum habeo ens a se, habeo ens per essentiam, necessarium, natura divinum, distinctum ab omni alio; nec ullum praedictum assignari potest, a quo ut a radice aseitas omnimoda profluat; e.

Prob. min. 2 part. (primo distinguit). Aseitas omnimoda distinguit certe Deum ab omni creatura, — distinguit essentiam quae est a se ab omnibus attributis quae non a se sed ab essentia sunt; — a. haec distinctio est prima (nam aseitas nec ad aliud prius reduci potest, nec est accidentis, et hac omissa non distinguitur Deus a creaturis); e.

Prob. min. 3 part (est radix). Reliquee proprietates divinae ex aseitate deducuntur ut profluente ex ea, non ut conjunctae vel ut praesuppositae; aseitas ex aliis concludi potest ut ipsis necessario praesupposita.

Schol. Hanc divinae essentiae constitutionem varie varii indicant, v. g.

1° *Cartesiani*: Divinae essentiae ultimum constitutivum est nota substantiae supernaturalis. — *Sed R.* Falsum, nam nota supernaturalitatis non est fundamentum proprietatum.

2° *Nominales*: Est infinitas formalis, i. e. actu et explicite sumpta, prout dicit cumulum omnium perfectionum simplicium. — *Sed R.* Falsum, nam : a) prius est habere singulas perfectiones, quam earum cumulum infinitum habere; — b) prius est habere propriam naturam, quam habere illas perfectiones connaturales.

3° *Scotus* distinguit infinitatem intensivam et extensivam, et hanc iterum dividit in radicalem et formalem; et essentiam Dei reponit in *infinitate extensiva radicali, seu fundamentali*; i. e. in esse habente exigentiam omnium perfectionum simplicium, seu in esse ex quo omnes perfectiones dimanare debeant. — *Sed R.* Falsum, nam : a) respondet per ipsam quaestionem, quae rebatur enim quaenam sit radix omnium perfectionum Dei, seu quid sit infinitas radicalis; — b) si dicat hanc infinitatem radicalem esse intelligendam ipsam infinitatem intensivam, haec tamen ipsa intensiva aut est esse a se, et jam a nobis non differt, aut est esse ut infinitum in essendo, et reddit quaestio cur sit infinitum.

4° *Thomistae*: Essentia Dei est in gradu intellectivo; sed hoc alii aliter explicant; alii : in *intellectu radicali remoto*, i. e. rationali divino, cui debeatur intellectus attingens omne intelligibile ex eo quod sit intelligibile; — alii : in *intellectu radicali proximo*, i. e. potentia intellectiva in actu primo; — alii : in *intellectu actuali*, i. e. intelligere in actu purissimo et actualissimo, non sub ratione operationis, sed sub ratione ultimae actualitatis per se subsistentis.

— *Sed R.* Falsum, nam : a) intellectivum ut sic non distinguit Deum ab aliis rationabilibus; et est proprietas quae ipsa radicetur in essentia; nec in ipsa radicatur v. g. aseitas, necessitas, immutabilitas, aeternitas; — b) si dicatur intellectivum divinum jam imbibere aseitatem, etiam sic tamen aut identificatur cum aseitate, et jam objective verum est, sed ad quaestionem non respondet : quomodo post distinctionem rationis sint ordinandi conceptus; aut concipitur ut distinctum ab aseitate, et jam reddit quaestio utrum in altero radicetur ut in essentia.

Coroll. Ergo conceptus de divina essentia quem, pro nostro cogitandi modo humano, maxime scientificum nobis efformare possumus, et objectivae realitati maxime conformem, est ut definiatur Deus : *Ens a se, seu Ens absolute necessarium, seu Ens quod est suum esse*, cui competit summa absoluta et omnimoda *simplicitas simul et infinitas*. — Quem conceptum mirabiliter proprio suo nomine expressit : « *Ego sum qui sum.* »

Objic. 1° Eodem jure atque *a-se-itas* posset teneri *necessitas*, vel quod est *Deus suum esse*. — *R. c.* (sunt idem).

Objic. 2° Quod est constitutivum essentiae non invenitur in singulis quae praedicantur; a. aseitas invenitur; e. — *R. d. maj.* in creatis, c; in Deo, n. (ob simplicitatem).

Objic. 3° Esse purum est esse quod habet tantum esse; a. hoc est esse abstractissimum; e. — *R. d. maj.* esse purum est esse abstractum quod habet tantum esse abstractum, n; est esse actuale, quod habet tantum esse actuale sine potentialitate, c. — *c. d. min.*

Objic. 4° Essentia divina debet in eo constitui, quod perfectissimum in Deo concipi potest; a. hoc non est nisi infinitas; e. — *R. d. maj.* quod concipi uno et primo conceptu, c; conceptu secundo ex primo derivato, n.

Inst. Ex infinitate deducitur aseitas a priori. — *R. d.* deducitur analytice ut praesupposita, c; a priori, i. e. ut ex praesupposito, n.

Objic. 5° Aseitas non est praedicatum positivum; e. ex ea non possunt procedere aliae perfectiones. — *R. d. ant.* secundum dici, tr; secundum esse, n.

Objic. 6° Modus sequitur essentiam, non eam constituit; a. aseitas est modus; e. — *R. d. maj.* modus qui concipiatur ut radicatus in essentia, c; ut essentiam per seipsum essentialiter diversam constituens, n. — *c. d. min.*

Objic. 7° In eo non est reponenda essentia divina, quod omnibus ejus attributis pariter convenit; a. aseitas convenit omnibus quae in Deo sunt; e. — *R. c. maj.* — *d. min.* aseitas inadæquata (negans ortum ab alio ut causa), c; adæquata (omni ex parte excludens et causam, et originem, et radicem, et principium), n.

Objic. 8° Illud esse a se aut intelligitur non esse ab alio ut a causa, aut ut a principio, aut ut a radice; a. nihil horum valet; e.

Prob. min. 1^m part. Non esse ab alio ut a causa convenit et attributis, et omnibus quae in Deo sunt.

2^m part. Non esse ab alio ut a principio non convenit Filio et Spiritui Sto; e. hic Deus non esset.

3^m part. Non esse ab alio ut a radice sed esse radicem aliorum, convenit essentiae, sed quereretur quid illud sit quod non sit ab alio ut a radice; e. fit petitio principii, si respondetur illud esse id quod non sit ab alio ut a radice. — *R. Ad maj.* intelligitur omnimoda aseitas — *n. min.*

Ad prob. min. 1^m part. cfr. in obj. 7^a.

Ad prob. 2^m part: *d. ant.* ut a principio a quo dependant, n; ut a principio communicativo essentiae, c.

Ad 3^m part: *c. ant.* — *n. cons.* et *n. supp.* (fit petitio principii ubi supponitur quod est probandum; omnes autem admittunt essentiam esse radicem proprietatum, nec ipsam ab alio procedere; et dicimus eam reponendam esse in actu puro existendi, qui sit sine potentialitate, nec ab ullo alio procedat, ac proin sit a se sibi sufficiens).

Objic. 9° Notae substantiae, viventis, intellectivi, etc. aut sunt attributa, aut accidentia, aut ipsa essentia, aut pars essentiae; a. nec attributa nec

accidentia (ob simplicitatem Dei); *e.* sunt saltem de essentia, et haec non est solum esse a se. — *R. d. maj.* aut attributa physice distincta, aut attributa metaphysice solum distincta, etc, *c;* secus, *n.* — *c. d. min.* non attributa physice distincta, *c;* non metaphysice, *n.* — *d. cons.* attributa sunt de essentia physica, etc, *c;* sunt de essentia metaphysica, *n.*

Objic. 10º Soli homines et angeli facti sunt ad imaginem et similitudinem Dei; *a.* si essentia Dei esset *esse*, etiam alia quae sunt, essent ad imaginem Dei; *e.* — *R. d. maj.* ad imaginem plenius expressam, perfectius participatam, *c;* secus, *n.* — *c. d. min.*

CAPUT III.

DE ACTIVITATE DEI AD INTRA.

Post probatam infinitam omnimodam Dei perfectionem, non est cur ostendatur etiam Deum vivere vita infinite perfecta; sed potius inquirendum est in quo consistat, quantum nobis talia scrutari licet, activitas Dei illa vitalis immanens. — Ac primo quidem, ex praecedentibus circa Dei summam simplicitatem evidens est, in Deo nullam vegetationis vel sensibilitatis vitam formaliter existere posse, quum haec organica sit, atque organa, materiam extensam et compositam, essentialiter exigat; sed de vita intellectuali sola posse sermonem misceri. Hujus porro vitae quum omnia sint omnibus quae novimus analogia, univoce similia nulli, ut ne impossibile tentare audeamus, neque impervias obscuritates per obscuritates alias illustrare videamur, omnia erunt ad nostrum cogitandi modulum reducenda, per comparationem ad nostras humanas actiones immanentes explananda, atque per viam analogiae, eminentiae, corrigenda et objectivae Dei simplicitati et infinitati adaptanda. Sint ergo de duabus vitalibus operationibus Dei :

Quaestio 1. De intellectu divino.

Quaestio 2. De voluntate divina.

QUAESTIO 1.

De intellectu divino.

De Divino intellectu tria praecipue occurrent disquirenda suo ordine, nempe :

Articulus 1. Generatim de natura scientiae Dei.

Articulus 2. Speciatim de ideis Dei.

Articulus 3. Speciatim de judiciis Dei.

ARTICULUS 1.

De natura scientiae Dei.

Generalia circa Divipam scientiam, quasi per modum introductionis ad sequentia magis particularia, exponenda veniunt

§ 1. De perfectione scientiae Dei.

§ 2. De objecto materiali scientiae Dei.

§ 1. DE PERFECTIONE SCIENTIAE DEI.

Propositio 34.

Est in Deo scientia perfectissima, ab omni nostra cognitione essentialiter diversa.

Stat. quaest. 1) Ex dictis de essentiae Dei infinita perfectione, immediate sequitur, et supponitur nunc, Deum esse substantiam spiritualem viventem, intelligentem, volentem, idque in summo gradu.

2) Non ergo queritur an Deus habeat scientiam, neque an perfecta haec sit, sed potius in quo consistat haec scientiae Dei perfectio, et in quo differat ab humana scientia.

Prob. Comparando naturam scientiae humanae et naturam humanam cum natura divina, multiplex invenitur discrimen; nam :

1º Homo scientiam habet actibus pluribus successivis; — Deus nullam potentiam vel successionem patiens, uno actu simultaneo, aeterno, totam suam scientiam habet.

2º Homo scientiam habet actibus quibus dividat ideas abstractas et eas componat in judicia, et ratiocinio discursivo augeat cognitionem; — Deus simplici intuitu objectum in concreto perspicit et plene cognoscit.

3º Homo scientiam habet quae non semper tota in actu, sed saepius *ut habitus* in intellectu manet; — Deus nunquam in habitu (i. e. in potentia) sed semper in actu intelligit.

4º Homo scientiam haurit *ex causis inadaequatis*, semper partialibus; — Deus semper ex prima una adaequata.

5º Homo sibi scientiam componit *multiplicem* et *divisibilem*, per distinctas species et intellections; — Deus scientiam habet *simplicem* et *indivisibilem*.

6º Hominis scientia saepe est *obscura, incerta, fallibilis*; — Dei scientia est *evidentissima, certissima, infallibilis*.

7º Hominis scientia est *accidens* in substantia animae; — Dei scientia est ipsa Dei *substantia et essentia*.

8º Hominis scientia est *extensive et intensive finita*; — Dei scientia est utroque sensu *infinita*.